

STUDIA LULLIANA

olim Estudios Lulianos

ÍNDIX

J. ANDREU ALCINA, La síntesis de la teología del Ser y de la teología del Bien: el núcleo fundamental de la metafísica de Ramon Llull	3-22
E. BUONOCORE, The ur-text of Late Medieval and Renaissance Lullian logic. Textual interrelations between the <i>Nove introductiones</i> and two traditional pseudo-Lullian handbooks of logic: The <i>Logica parva</i> and the <i>Logica brevis et nova</i> .	23-66
R. D. HUGHES, Ramon Llull's gradualist solution to the hypothetical question "Utrum Deus fuisset incarnatus, si non fuisset originale peccatum?"	67-103
J. MEDINA, «Paraula és imatge de semblança de pensa»: d'un error d'impremta a la mala interpretació d'un passatge de Ramon Llull	105-108
Bibliografia lul·lística	109-129
Ressenyes	131-214
Crònica	215-226
Índex d'obres lul·lianes citades	227-229
Procedures for the publication of <i>Studia Lulliana</i>	231-237

cal. Amb la idea de fer créixer el corpus analitzat, en aquest article presenta l'estudi de les rimes d'una altra de les obres en vers dedicades a l'estudi de l'Art, l'*Aplicació de l'Art general* (1301), en versos aparellats. En aquest cas, Sari parteix directament del manuscrit de primera generació en què es conserva l'obra. Les dades analitzades permeten observar que la repetició de rimes i de parelles rimants (en la mateixa forma gramatical o no) és molt freqüent, i que Llull va utilitzar diverses figures per facilitar la memorització de la rima entre els aparellats (mateix origen etimològic, contraris) o entre les diferents estrofes (rimes capcaudades i rimes repetides a l'inici de diverses estrofes).

Diversos estudiosos s'havien fet ressò de cites que es troben en algunes obres en vers de Llull per explicar el caràcter mnemotècnic de la rima en la poesia lulliana i, fins i tot, la descurança mètrica de Llull. Doncs bé, amb treballs com aquest no només es justifica la funció mnemotècnica de la rima en relació amb l'Art o amb el mitjà d'aprenentatge i difusió de cada obra, sinó que es demostra el domini de les tècniques versificadores per part de Llull, que sempre estan supeditades a la bona comprensió i difusió del seu missatge.

Anna Fernàndez Clot

102) Szpiech, *Conversion and Narrative. Reading and Religious Authority in Medieval Polemic*

Com ens indica el títol, el llibre tracta no tan sols del fenomen de la conversió medieval, sinó també, i potser principalment, de les narratives que la presenten, tant els textos apologètics o polèmics amb voluntat de produir conversions, com les biografies (o autobiografies) dels protagonistes. A més, això va implicar a l'Edat Mitjana la necessitat d'elaborar una imatge nova d'autoritat textual, principalment en l'ús a partir del s. XII de fonts extrabíbliques. El primer capítol presenta els models clàssics del cristianisme, les conversions de Sant Pau i Sant Agustí, i explica com a l'Edat Mitjana la narrativa de la conversió es va anar apartant d'aquests models. Sense voluntat de completesa, que seria una tasca pràcticament sense fi, rastreja una multitud d'exemples dels segles XII-XV, principalment de conversions al Cristianisme, però amb incursions puntuals sobre conversions a l'islam (amb un apartat sobre Anselm Turmeda) i al Judaisme (en un capítol molt interessant sobre els khàzars). El capítol 4 està dedicat a autors catalans, els participants en la disputa de Barcelona de l'any 1263, Ramon Martí i Ramon Llull.

Els fonaments teòrics d'aquests temes amb la història de les seves formulacions estan exposats de manera clara i innovadora en la introducció del llibre.

Indica les complexitats del concepte de «conversió», que igualment pot assenyalar un canvi de convicció personal com d'afiliació social. Szpiech li dóna una definició molt àmplia com a *marker* («marcador» o «signe») d'alteritat, de canvi d'un estat espiritual o intel·lectual a un altre, d'una identitat a una altra. La narrativa d'aquesta experiència és presentada no com una cosa darrera de la qual ens cal descobrir una «realitat» històrica o biogràfica, sinó que és, en paraules de Szpiech, com un vitrall, una cosa feta no tant per mirar-hi a través com per ser mirada o contemplada per ella mateixa. Parla de l'associació d'aquestes narratives amb textos clarament apologètics o polèmics. Subratlla que aquestes narratives, en lloc d'oferir ideals de santedat o pietat, tenen una funció doble de reassignar el valor d'autoritat a fonts textuais filosòfiques o escripturals no-tradicionals, i de legitimar la utilització d'aquestes fonts per part del convers / autor. Així que la història de la conversió és presentada com a justificació del curs subseqüent de la vida, de manera que la descripció de la conversió caldria ser llegida à l'inverse, en funció d'aquest curs posterior.

L'apartat sobre Llull segueix el dedicat a Martí, i parla de la remarcable absència de citacions d'autoritats en Llull, que Szpiech contrasta amb l'ús meticolós i gairebé obsessiu en Martí (sobretot pel que fa a citacions en hebreu de fonts talmúdiques). També apunta una diferència tàctica: als dominics, al contrari de Llull, els interessa més l'apologètica i la correcció teològica que la persuasió, en un programa dirigit més al consum intern que a la missió. La segona part de la secció lul·liana es concentra en la *Vida coetània*, que l'autor qualifica com una «ficció quasihagiogràfica», on assenyala, per exemple, una semblança entre la revelació de l'Art a Randa i el do diví de les taules a Moisès. També hi assenyala la presència de moltes de les característiques teòriques explicades a la seva Introducció. Llull no la va dictar amb finalitats autobiogràfiques, sinó com a eina justificativa en la seva dèria apologètica. I això precisament en els dos sentits que Szpiech havia assenyalat: el de la reassignació del paper d'autoritat cap a una font no-tradicional, i el d'una explicació de per què Llull fou justificat en la utilització d'aquesta font.

En suma, és un llibre que navega a través de camps molt diversos amb intel·ligència i coneixement, i que sap coordinar perspicaçment la teoria amb fets històrics, o, més ben dit, amb els textos que els representen. Diria que és un llibre de consulta obligada per a qualsevol estudiós dels temes o figures històriques que tracta.

La meua única petita crítica és que en la part lul·liana, amb bibliografia en general al dia, no ha consultat la que hi ha sobre la construcció del personatge públic iniciat l'any 1295 i culminat setze anys més tard amb la *Vida coetània* (i el *Phantasticus*). Com a colofó, jo afegiria que, amb les eines que proporciona

aquest llibre, es podria estudiar la construcció del personatge de Ramon Llull, com a tasca conjunta de tres escriptors i plasmada en una colla d'obres. A més del mateix Llull, hi hauria el monge de Vauvert, que va redactar i embellir el dictat de la *Vida*, i a continuació, Tomàs Le Myésier, qui, a més d'organitzar l'immensa antologia de l'*Electorium*, on apareix la primera edició de la *Vida* seguida del primer catàleg d'obres del mestre, va redactar el *Breviculum*, on trobam un resum de l'Art amb esquemes analítics que mostren l'encaixament de les seves diverses peces l'una amb l'altra i amb la realitat, i una versió abreviada de la *Vida* il·lustrada de miniatures tan memorables que han acabat de fixar de manera inesborrable la nostra visió de Ramon Llull. Amb la tasca d'aquest tres autors, es completa la construcció de la narrativa biogràfica de Ramon Llull, de l'intent d'explicar la naturalesa inusual de la font que ell reclama com a autoritat, i de crear, com diu Szpiech, una «imatge d'*auctoritas*».

A. Bonner

103) Uscatescu Barrón, «La relación entre el *Ars inventiva veritatis* y el *Ars amativa*»

Il contributo di Jorge Uscatescu ha un andamento analitico, prefiggendosi di approfondire il rapporto fra l'*Ars inventiva veritatis* e l'*Ars amativa boni*. Le due opere, composte da Llull nello stesso anno (1290), sono annunciate dallo stesso Ramon come parte di una trilogia, il cui terzo volume avrebbe dovuto essere dedicato alla memoria, in stretta corrispondenza con le tre potenze dell'anima considerate secondo il ben noto e profondo modello agostiniano dalle molte sfaccettature: intelletto, volontà e memoria. Alla prima si collega la ricerca intellettuale della conoscenza, e dunque la *inventio veritatis*, mentre alla volontà pertiene la tensione alla fruizione amorosa di Dio, coi suoi risvolti mistici; la memoria non viene presa in considerazione allo stesso modo –cioè non le viene di fatto dedicato una terza *ars* da Llull, «mancanza» a cui rimedierà una significativa produzione nella tradizione lulliana, a partire dall'opera del maestro maiorchino Bernat Garí.

Lo studioso rileva il fine comune di entrambe le arti, che convergono nell'intento di promuovere la conoscenza e l'amore di Dio, e sottolinea –analizzandone i prologhi– che l'*Ars amativa* dipende strutturalmente dall'*Ars inventiva veritatis* (nonostante la diversa suddivisione, rispettivamente in cinque e quattro «distinzioni»); peraltro, procedendo nell'analisi con un confronto sistematico delle singole parti di entrambe, arriva a cogliere considerazioni metodologiche e di contenuto che le distinguono profondamente, rendendole complementari. Questo